

Yeni Muhasebe Uzmanlık Alanlarının Muhasebe Eğitimindeki Yeri Ve Türkiye Örneği*

Şule YILDIZ**
Nermin AKYEL***

ÖZET

Son yıllarda finansal raporlama ve muhasebe denetimi alanında yaşanan gelişmeler ışığında, muhasebe mesleğinde bağımsız denetim, iç denetim-iç kontrol, varlık - şirket derecelendirme ve değerlendirme, kurumsal yönetim ve derecelendirme, adli muhasebe, karbon muhasebesi, çevre muhasebesi, hile denetimi, entegre raporlama, finansal raporlama danışmanlığı gibi yeni uzmanlık alanları ortaya çıkmıştır. Çalışmada, Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerinin işletme bölümlerinde verilen muhasebe derslerinin yeni muhasebe uzmanlık alanlarını içerip içermediği incelenmiştir. Çalışmanın muhasebe eğitimindeki yeni trendler doğrultusunda oluşturulacak ders planları için ilgili birim yöneticilerine kaynak oluşturacağı düşünülmektedir. Ayrıca, öğrencilerin kendilerini bekleyen yeni çalışma alanlarına yönelik derslere yönelmelerinin sağlanması ve muhasebe akademisyenlerinin de bu alanlarda verilecek dersler için kendilerini yenilemeleri ve eğitmeleri gerekliliği konusunda farkındalıklarının artırılması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Eğitimi, Muhasebe Dersleri, İçerik Analizi, Yeni Uzmanlık Alanları.

JEL Sınıflandırması: M00, M40, M41.

The Place Of New Accounting Specialties In Accounting Education And Turkey Example

ABSTRACT

In recent years, in the light of developments in financial reporting and accounting auditing, new areas of expertise have emerged in the accounting profession such as independent auditing, internal audit-internal control, asset-company rating and valuation, corporate governance and rating, forensic accounting, carbon accounting, environmental accounting, fraud audit, integrated reporting and financial reporting consultancy. The study examined whether the accounting courses offered in the business departments of state and foundation universities in Turkey included new accounting specialization areas. Results of this study might be a resource for the relevant department managers for the courses plans to be formed in line with new trends in accounting education. It is also expected that students will be encouraged to attend classes for new study areas that are waiting for, and that accounting academics will be more aware of the need for self-renewal and training for the lessons in these areas.

Keywords: Accounting Education, Accounting Courses, Content Analysis, New Specialties.

Jel Classification: M00, M40, M41.

* Bu çalışma, 7-9 Eylül 2017 tarihleri arasında Zonguldak'ta gerçekleştirilen "Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Kongresi"nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Öğr. Üyesi Şule Yıldız, Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme Bölümü kasapoglu@sakarya.edu.tr

*** Dr. Öğr. Üyesi Nermin Akyel, Sakarya Üniversitesi Geyve Meslek Yüksekokulu nakyel@sakarya.edu.tr

1. GİRİŞ

Bilgi teknolojilerindeki ve ekonomideki hızlı gelişim, artan rekabet ve küreselleşme, işletmelerin muhasebe süreçlerini de etkilemiş, karmaşıklaşan işletme faaliyetlerine karşılık muhasebecilik mesleğinde yapılan işlemlerin de içeriği farklılaşarak önemi artmıştır. Özellikle kurumsal yönetim, denetim ve finansal raporlama gibi alanlarda yaşanan değişimin etkisiyle muhasebede yeni muhasebe uzmanlık alanları olarak adlandırılabilirler çalışma alanları ortaya çıkmıştır.

Bu değişime karşılık, meslek mensupları geleneksel muhasebe uygulamalarının yanında finansal tablo kullanıcılarının farklı talepleri doğrultusunda ortaya çıkan yeni uzmanlık alanlarına uyum sağlamak zorunda kalmaktadırlar. Muhasebecilik mesleğinde, bağımsız denetim, iç denetim-iç kontrol, varlık - şirket derecelendirme ve değerlendirme, kurumsal yönetim ve derecelendirme, adli muhasebe, karbon muhasebesi, çevre muhasebesi, hile denetimi, entegre raporlama, vergi risklerinin değerlendirmesi, finansal raporlama danışmanlığı gibi konularda ortaya çıkan bu yeni uzmanlık alanları, meslek mensuplarına danışmanlık hizmeti verebilecekleri yeni iş fırsatları da sağlamaktadır.

Muhasebe meslek mensuplarının bu alanlarda ortaya çıkan gelişmelere uyum sağlayabilmesi ve değişiklikleri uygulayabilmesi, bu konularla ilgili eğitim almaları ve kendilerini bu alanlarda geliştirmeleri ile mümkün olacaktır. Son yıllarda muhasebe alanında yaşanan bu gelişmeler doğrultusunda, yükseköğretimde muhasebe eğitiminin en yoğun şekilde verildiği yer olan fakültelerin işletme bölümlerinde okutulan derslerin de potansiyel birer meslek elemanı olan öğrencileri bu yeni iş alanlarına en iyi şekilde hazırlayacak şekilde güncellenmesi ve ders içeriklerinin bu yönde geliştirilmesi oldukça önemlidir.

Bu kapsamda çalışmanın amacı, muhasebe mesleğindeki yeni uzmanlık alanlarına yönelik üniversite düzeyindeki muhasebe eğitiminin mevcut durumunun ve işletme bölümleri ders plan ve programlarında gerekli derslerin verilme düzeyinin tespitidir. Çalışmanın, öğrenciler açısından kendilerini bekleyen yeni çalışma alanları hakkında bilgi edinmeleri ve bu alanlara ilişkin derslere yönelmelerinin sağlanması, muhasebe akademisyenleri açısından ise muhasebe eğitimindeki yeni eğilimler doğrultusunda verilecek dersler için kendilerini yenilemeleri ve eğitmeleri gerekliliğinin farkına varmaları noktasında fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, ortaya çıkan sonuçlar üniversitelerin ilgili birim yönetimleri için, ders plan ve programlarında yeterli ölçüde yer almayan yeni muhasebe uzmanlık alanlarına yönelik derslerin artırılması konusunda kaynak oluşturabilecektir.

2. YENİ MUHASEBE UZMANLIK ALANLARININ GELİŞİMİ

Son dönemlerdeki uluslararası gelişmeler ve yeni 6102 sayılı TTK kapsamında, muhasebe mesleğinin sorumluluk alanları da genişlemiş, muhasebe sadece kayıt ve vergi odaklı bilgi hazırlayan bir sistem olmaktan çıkarak işletmenin çevresindeki tüm gelişmelerden etkilenen ve kendini yenileyen bir sistem haline gelmiştir. Bu değişim içinde muhasebe eğitiminde sadece temel muhasebe ilke ve kurallarına ilişkin bilgi yeterli olmayıp, mesleğin uygulanmasında meslek elemanının denetim, finansal raporlama standartları, entegre raporlama, çevre muhasebesi, maliyet yönetimi ve muhasebe bilgi sistemi gibi konularda mesleki uzmanlaşmasının önemi artmıştır.

Bu uzmanlık alanları içinde bağımsız denetim, yeni koşulların muhasebe mesleğinde gerektirdiği değişiklik ve yeniliklerden en bilineni olmakla birlikte muhasebe mesleğinin yeni uygulama alanları bağımsız denetim ile sınırlı değildir. Bağımsız denetime ilişkin yapılan düzenlemeler, şirketlerde başta iç denetim ve iç kontrol sistemleri olmak üzere yeni sistemlerin ve komitelerin kurulmasını, varlık ve firma değeri ile ilgili değerlemeler yapılmasını, kurumsal yönetim uygulamalarına yönelmeyi, çeşitli konularda danışmanlık alma ve kredibilite ölçtürme gibi yeni hizmetlerin talep edilmesini hızlandırmaktadır (Sayar ve Karataş, 2017:18).

Muhasebeye yeni uzmanlık alanları olarak nitelendirilebilecek bu konular çalışmada, denetim, muhasebe standartları, çevre muhasebesi, değerlendirme, muhasebe bilgi sistemi ve stratejik maliyet yönetimi adı altında altı başlık altında değerlendirilmiş ve aşağıda her bir uzmanlık alanına kısaca değinilmiştir:

Denetim

Güvenilir, kaliteli finansal bilgi ve raporlama, ekonomik kararların verilmesinde işletmeler ve ilgili taraflar arasındaki ticari ilişkilerin sağlıklı yürütülmesinde önemlidir. İşletmelerin finansal bilgilerinin doğruluk ve güvenilirliğinin güvencesi, etik kurallara ve mesleki standartlara uygun olarak yürütülen bağımsız denetim mekanizmasına bağlıdır (Kavut ve Adiloğlu, 2016:35).

Son dönemlerde muhasebe manipülasyonlarından kaynaklı Enron, Parmalat ve Worldcom gibi şirket skandallarının ortaya çıkması, hile tespit etmede ve önlemede denetim mesleğinin ve denetçi sorumluluklarının yeniden ele alınmasına neden olmuştur. Özellikle dava desteği, hile denetimi ve uzman şahitlik hizmeti sağlayan adli muhasebe mesleği, iç denetçi ve iç kontrolör ile birlikte muhasebe mesleğinde denetim alanında gündeme gelen yeni uzmanlıklar arasındadır. Bu doğrultuda, önemi giderek artan bağımsız denetim, iç denetim, iç kontrol ve adli muhasebe gibi uzmanlık alanlarında mesleği icra edecek kişilerin muhasebe ve denetim alanında yeterli bilgiyi kazandıracak mesleki eğitim almasının önemi büyüktür. Denetim uygulamalarının zorluğu dikkate alındığında, bu eğitimin lisans düzeyinde verilmeye başlanması daha faydalı olacaktır.

Muhasebe Standartları

Muhasebe standartları uygulamasını düzenleyen 6102 sayılı TTK ile 2013 yılı itibarıyla tüm işletmelere mali tablolarını düzenlerken Türkiye Muhasebe Standartları(TMS)/Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına (TFRS) uyma zorunluluğu getirilmiş, 26.08.2014 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) kararı ile genel olarak kamu yararını ilgilendiren kuruluşların münferit ve konsolide finansal tablolarını hazırlanmasında TMS/TFRS uygulaması zorunlu kılınmıştır (www.resmigazete.gov.tr). KGK, standartları uygulaması gereken kuruluşların kapsamının her yıl genişletileceği ve belli süre içinde bütün büyük şirketlerin denetiminin TFRS’ler esas alınarak yapılacağını belirtmiştir (Şavlı, 2014’den aktaran: Gökçen vd.,2015:126). Bu konudaki son gelişmelerden biri de, 29 Temmuz 2017 tarihli ve 30138 sayılı mükerrer resmi gazetede yayınlanan “Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı Hakkında Tebliğ” dir. Buna göre bağımsız denetime tabi olup, TFRS’yi uygulamayan işletmeler 01.01.2018 tarihinden itibaren BOBİ FRS (Büyük ve orta ölçekli işletmeler finansal raporlama standardı)’yi uygulayacaktır. BOBİ FRS’nin amacı, gerçeğe uygun, finansal bilgi ihtiyacına uygun ve karşılaştırılabilir finansal tablolar düzenlenmesini sağlamaktır (www.kgk.gov.tr).

Farklı sektör ve büyüklükteki birçok işletmeyi ilgilendiren standartların etkin bir şekilde uygulanma sürecinde Türkiye’de karşılaşılan en başlıca sorun, anlaşılmasının zor olması, teknik ve karmaşık bilgiler içermesi ve farklı uygulamaları barındırıyor olmasıdır (Akdoğan, 2007:113). Bu noktada muhasebe meslek mensuplarının eğitilmesinin yanında, muhasebe eğitimi verilen programlarda standartlara ilişkin derslere yer verilmesi veya mevcut ders içeriklerinin TMS/TFRS’leri de içerecek şekilde yeniden tasarlanması gerekmektedir (Gökçen vd., 2015: 138).

Ayrıca, bu standartlarda yoğun bir şekilde kullanılan finans matematiği ve aktüeryal hesaplamaları da “Finans Matematiği Uzmanlığı” olarak ayrı bir uzmanlık alanı haline gelmiştir. Bu alandaki standartlara yön veren bugünkü değer kavram ve hesaplamaları ile uzun vadeli tahmin ve enterpolasyon yöntemlerinin gerekliliği çerçevesinde, matematik ve istatistik bilgi birikimi gerektirmektedir (Sayar ve Karataş, 2017:22).

Çevre Muhasebesi

Küreselleşme olgusu işletmelere hızlı büyüme, yüksek kar elde etme gibi finansal hedeflerin yanısıra; dünyada yaşanan çevresel sorunlara daha duyarlı olma konusunda yeni sorumluluklar getirmekte ve bu doğrultuda gerçekleştirilen düzenlemelerde çevresel sorumluluk düzeylerinin artmasına neden olmaktadır. Kurumsal sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik kapsamında değerlendirilen çevresel sorumluluklar, bir işletmenin ekonomik faaliyetlerinin ekosistemler üzerindeki etkisi ile ilgilidir. (Yıldız vd., 2016:256).

Kurumsal sürdürülebilirliği esas alan yeni paradigmaya göre, bir işletmenin genel performansının belirleyicileri yalnızca finansal sonuçlar değil, sosyal ve çevresel performans bütünüdür. Bu yaklaşım işletme faaliyetleriyle etkileşim halindeki tüm taraflara finansal bilgilerin yanında çevresel ve sosyal bilgilerin de raporlanmasını gerektirir (Önce vd., 2015: 235). Kurumsal sosyal sorumluluk ile birlikte hissedar ve diğer paydaş gruplarının artan bilgi talebi nedeniyle işletmelerde entegre raporlama, çevre muhasebesi, çevresel yönetim muhasebesi, çevresel maliyet, çevresel açıklama ve çevresel raporlamanın önemi giderek artmıştır (Yıldız vd., 2016:257).

Değerleme

Geçmişten günümüze muhasebe bilgi sisteminin temel uğraşı alanlarından biri olarak kabul edilen değerlendirme, aynı zamanda vergi unsurunun gerçekleşmesi ile önemli bir etkileşim içindedir. Değerleme olgusunun önemli amaçlarından birisi de şeffaflık ve hesap verebilirlik kavramlarının ön plana çıktığı TMS/TFRS kapsamında doğru finansal sunum ve ölçümleme süreci için önemli bir araç olarak kabul edilen gerçeğe uygun değerdir (Alpaslan, 2015:17). Muhasebe standartlarında, standartların temel değerlendirme kavramlarından biri olan “Gerçeğe Uygun Değer” kavramına geniş ölçüde değinilmekte, varlık ve borçların gerçeğe uygun bir şekilde ölçülmesi, değerlendirilmesi ve finansal tablolarda raporlanmasının, finansal tablo kullanıcılarının bilgi ihtiyacının en iyi şekilde karşılanmasına neden olacağı ifade edilmektedir (Alpaslan, 2015:28). Özellikle denetim uygulamalarının kalitesinin artırılmasını teminen uluslararası standartların uygulamasının yaygınlaşması ile “varlık” ve “şirket” değerlendirme kavramlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Gerçeğe uygun değer kavramına dayalı olarak finansal durum tablolarında değerlendirme yapma ihtiyacı, başta “Gayrimenkul Değerlemesi”, “Patent Değerlemesi”, “Marka Değerlemesi” ve “Şerefiye Değerlemesi” gibi kavram ve

uygulamalarını özel bir uzmanlık haline getirmektedir (Sayar, 2010'dan aktaran: Sayar ve Karataş, 2017:18).

Bunların yanında, muhasebe mesleğinin türevi alt uzmanlık alanlarından olan kredi derecelendirme ve kurumsal yönetim derecelendirmesinden oluşan derecelendirme de yeni bir uzmanlık alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Şirketlerin veya şirketlerin ihraç etmiş oldukları finansal araçların yükümlülüklerini yerine getirebilme dereceleri ya da kalitelerinin belirli kriterlerle ortaya konularak sonuçta bir not verilmesi işlemi kredi derecelendirmenin konusudur. Kurumsal yönetim derecelendirmesi ise şirketlerin kurumsal yönetim ilkelerine uyum derecelerinin yine uygun bir derecelendirme metodolojisi ile notlandırılmasıdır (Sayar, 2010:31'den aktaran Sayar ve Karataş, 2017:19).

Her iki derecelendirme faaliyetinde de denetlenmiş finansal tablo verilerinden yararlanılmaktadır. Firmaların kredi yeterlilik kararında kullanılan finansal analiz kapsamında yapılan oran analizi, yüzde analizi, sektör analizi gibi yöntemlerde finansal tablolardaki kalemler ve bunlar arasındaki ilişki incelenmektedir. Benzer şekilde, kurumsal derecelendirme notunun tespitinde de, kurumsal yönetimin temel bileşenleri olan şeffaflık, hesap verebilirlik, eşitlik ve sorumluluk kavramlarının muhasebe bilgi sistemindeki ve finansal raporlardaki yerinin anlaşılması oldukça önemlidir.

Son olarak yaşanan krizler ve piyasalardaki dalgalanmalar riskin tanımlanması, ölçülmesi ve değerlendirilmesi çalışması olarak nitelendirilebilecek risk yönetim süreçlerinin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Finans alanında yaşanan bu hızlı değişim, finans kurumlarının ve bireysel yatırımcıların risk yönetimi konusuna verdikleri önemi artırarak risk yönetim sistem ve tekniklerinin gelişimini hızlandırmıştır (Şahin ve Öncü, 2015:137).

Bu kapsamda, sürekli büyümeyi hedefleyen şirketlerin, kurumsal risk yönetimine öncelik verdiği görülmektedir. Bu şirketler, riskin etkisini azaltmak, şirket yönetimini sürprizlerden korumak için kontroller geliştirilmesi ve bu kontrollerin iş süreçlerine yerleştirilmesi üzerinde durmaktadırlar. Bu gereklilik ile iç denetimden; üst yönetime risklerin yönetimi ve iç kontrollerin etkinliği konularında yardımcı olması, kontrolleri sürekli izleyerek yeni kontroller önermesi beklenmektedir. Çünkü iç denetim; muhasebe ve mali raporlama sisteminin işlerliği, güvenilirliği, iç kontrollerin yerindeliği, risk yönetiminin etkinliği konularında yönetim kuruluna gerekli güvenceyi sağlayabilecek etkili araçlardan biridir (<http://www.denetimnet.net>).

Muhasebe Bilgi Sistemleri

Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler, elektronik ortamda muhasebe uygulamalarına geçişi sağlamış ve muhasebe uygulamalarında bilgisayarlar aracılığıyla bütünleşik sistemlere dayalı çeşitli yazılım programlarından yararlanma gereksinimi ortaya çıkarmıştır. Bilgisayar kullanımıyla; muhasebenin kayıt, raporlama ve analiz fonksiyonları çok kısa sürede gerçekleştirilebilmektedir. İşletmelerde; Kurumsal Kaynak Planlaması (KKP/ERP) uygulamalarına geçilerek, entegre yazılım programları aracılığıyla, tüm işletme fonksiyonlarının etkileşimi kolaylıkla sağlanabilmektedir. Bu bağlamda yeni sisteme geçiş sürecinde, elektronik ortamda muhasebe ve denetim uygulamalarına ve bütünleşik sistemlerle muhasebenin etkileşimi sonucu geliştirilmiş yazılım programlarına ve bu programları kullanabilen meslek elemanlarına yönelim artmıştır (Tektüfekçi, 2012:51).

ERP yeterlilikleri günümüzde hemen hemen bütün alanlardaki iş ilanlarında yer alan temel bir özellik haline gelmiştir. Muhasebeden finansa, mühendislikten pazarlamaya ve insan kaynaklarından lojistik alanına kadar pek çok alana ait iş ilanlarında ERP uzmanlık bilgisi aranmaktadır (Kishalı ve Pehlivanlı, 2011:179). Bu dikkatle, muhasebe meslek mensuplarının bilgi-teknolojileri ve iletişimi konusunda farkındalığı artırılmalı (Hacırüstemoğlu, 2009:24); muhasebe eğitiminde iyi derecede bilgisayar bilgisi ve entegre raporlama yapabilecek KKP mantığına sahip paket programları kullanabilme becerisi kazandırılmaya çalışılmalıdır.

Bu gereklilik denetim alanında kendini göstermektedir, zira sürekli denetim yaklaşımında denetçilerin bilgilerin elektronik olarak izlenmesi, bilgisayar yazılımları ve özel yazılım araçlarını kullanmaları hususunda özel beceriler geliştirmeleri gerekmektedir. Sürekli denetim, ileride gerçekleşmesi muhtemel hata ve hileleri, birtakım senaryolarla önceden belirleme ve olayın gerçekleşme anına çok yakın bir zamanda tespit edebilme imkanı sağlayan bir yaklaşımdır (Serçemeli ve Orhan, 2017:32).

Stratejik Maliyet Yönetimi

Günümüzde işletmeler muhasebecilerden, geleneksel olarak defter tutma ve maliyet hesaplama faaliyetlerin yanında, finansal analiz, bilanço okuma, karar verme, maliyet analizi ve yönetimi gibi stratejik öneme sahip konularda yönetim muhasebesinin gereklerini de yerine getirmelerini beklemektedirler.

Küresel rekabet, teknolojik yenilenme ve iş süreçlerindeki değişim, işletmelerin ürün, kalite, fonksiyonellik ve satış fiyatı üzerindeki hâkimiyetini ortadan kaldırmış, böylece geleneksel maliyet hesaplama yöntemleri günümüz işletmelerinin stratejik ve rekabet avantajı hedeflerine hizmet edemez hale gelmiştir. Bu yüzden stratejik maliyet yönetimi daha önceden olmadığı kadar önemli hale getirmiştir. Stratejik maliyet yönetimi (SMY), işletmelerin stratejik pozisyonlarını sürekli geliştirmek ve maliyetlerini düşürmek için maliyet yönetim tekniklerini uygulamasıdır. Bu çerçevede faaliyet tabanlı maliyetleme, yaşam boyu maliyetleme, hedef maliyetleme, kaizen maliyetleme ve kalite fonksiyon yayılımı gibi yöntemler stratejik maliyet yönetiminin değer zinciri analizi, stratejik konum analizi ve maliyet etkenleri analizlerinde yardımcı yöntemler olarak kullanılmaktadır (Yalçın, 2006:31).

Söz konusu alanlarda işletmeler eskisinden daha çok uzman danışmanlık hizmetlerine gereksinim duymaktadırlar. Bu gereksinim, muhasebe meslek mensuplarınca karşılanacak bir alt muhasebe uzmanlık alanı olarak değerlendirilmektedir (Sayar, 2010, 29'dan aktaran: Sayar ve Karataş, 2017:23).

Yukarıda sayılan uzmanlık alanlarının ortak yönü, hesaplama ve incelemelerinde muhasebe verilerinden hareket etmeleridir. Örneğin, bir şirket değerlemesinde uluslararası denetim standartlarına uygun olarak denetlenmiş ve uluslararası finansal raporlama standartlarına uygun olarak hazırlanmış finansal tablolar esas alınmaktadır. O halde bu yeni alanların tamamı muhasebe mesleğinin türevi olan yeni iş alanlarıdır. Bu alanlara meslek mensuplarının ilgi göstermesi, söz konusu alanlarda bilgi birikim ve donanımlarını artırmaya yönelik çaba ve çalışmalar içinde olmaları gerekmektedir (Sayar, 2010:30'dan aktaran Sayar ve Karataş, 2017:18).

Araştırmada ders planları incelemesinde kullanılan her bir uzmanlık alanı için belirlenen ana başlıklar ve her ana başlık altında incelemeye tabi alt başlıklar aşağıdaki gibidir:

Tablo 1. Yeni Muhasebe Uzmanlık Alan Sınıflandırması

Denetim	Muhasebe Standartları	Çevre Muhasebesi
Bağımsız Denetim	Türkiye Muhasebe Standartları	Çevre Muhasebesi
İç Denetim	Finansal Raporlama Standartları	Karbon Muhasebesi
İç Kontrol	Türkiye Muhasebe Ve Finansal Raporlama Standartları	Çevre Maliyeti
Hile Denetimi	Muhasebe Standartları Ve Uygulamaları	Sera Gazı Muhasebesi
Adli Muhasebe	Uluslararası Muhasebe Standartları	Sorumluluk Muhasebesi
Sistem Denetimi	Uluslararası Finansal Raporlama	Sosyal Sorumluluk Muhasebesi
Süreç Denetimi	Uluslararası Muhasebe Ve Finansal Raporlama Standartları	Entegre Raporlama
Bilirkişilik	Finansal Raporlama	Çevresel Raporlama
Yaratıcı Muhasebe	Denetim Standartları	Karbon Bankacılığı
Muhasebe Etiği	Finans Matematiği	Karbon Ticareti
Muhasebe Mevzuatı	Türkiye Finansal Raporlama Standartları	
Muhasebe Meslek Hukuku	Uluslararası finansal raporlama standartları	
Değerleme	Muhasebe Bilgi Sistemi	Stratejik Maliyet Yönetimi
Varlık Değerleme-Derecelendirme	Bilgisayarlı Muhasebe	Maliyet Yönetimi
Şirket Değerleme-Derecelendirme	Muhasebe Bilgi Sistemleri	Maliyet Analizi
Kurumsal Yönetim	Muhasebe Sistemi Tasarımı	Faaliyet Tabanlı Maliyetleme
Vergi Muhasebesi	Muhasebe Organizasyonu	Hedef Maliyetleme
Vergi Riski Değerleme	E-Ticaret Muhasebesi	Yaşam Boyu Maliyetleme
Değerleme Uzmanlığı	Kurumsal Kaynak Planlaması	Kaizen Maliyetleme
Gayrimenkul Değerleme	Muhasebe Bilişim Sistemi	Kalite Maliyetleri
Patent Değerleme	Muhasebe Paket Programları	İşletme Bütçeleri
Şerefiye Değerleme	Muhasebe Bilgi Teknolojileri	Lojistik Maliyetleme
Marka Değerleme		Muhasebede Güncel Konular
Marka Yönetimi		
Kredi Derecelendirme		İleri Maliyetleme
Risk Yönetimi		Muhasebede Özel Konular
Türev Ürünler		

3. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çalışmanın amacı, muhasebe mesleğindeki yeni uzmanlık alanlarına yönelik lisans düzeyinde verilen muhasebe eğitiminin mevcut durumunun tespitidir. Bu amaçla, Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerinin çeşitli fakülteleri bünyelerinde yer alan işletme bölümlerinin ders plan ve programları incelenmiş ve okutulan muhasebe dersleri güncel muhasebe uzmanlık alanları olarak tanımlanabilecek kategoriler çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Çalışmanın, eğitimin paydaşları arasında yer alan öğrenci, öğretici ve yönetim açısından üç yönlü fayda sağlayacağı düşünülmektedir. İlk olarak öğrenciler, mezuniyet sonrası muhasebe alanında kendilerini bekleyen yeni çalışma alanları hakkında bilgi edinecek

ve bu alanlara ilişkin derslere yönelebilecektir. İkinci olarak, muhasebe akademisyenleri muhasebe eğitimindeki yeni trendler doğrultusunda verilecek dersler için kendilerini yenilemeleri ve eğitmeleri gerekliliğinin farkına varabilecektir. Son olarak çalışmanın, ders plan ve programlarında yeterli ölçüde yer almayan yeni muhasebe uzmanlık alanlarına yönelik derslerin artırılması konusunda üniversitelerin ilgili birim yöneticileri için kaynak oluşturması beklenmektedir.

3.2. Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi

Araştırmanın kapsamını, devlet ve vakıf üniversitelerine bağlı fakültelerin Türkçe eğitim veren işletme bölümleri oluşturmaktadır. Türkiye’de 2017 yılı itibarıyla, Yükseköğretim Kurulu’na bağlı 109’u devlet 76’sı vakıf olmak üzere toplam 185 üniversite bulunmaktadır. Ancak işletme bölümü olmayan, yabancı dilde eğitim veren veya yeni kurulan, aktif olarak eğitim vermeyen ya da internet üzerinden ders programlarına ulaşılamayan üniversiteler çalışmaya dahil edilemediğinden 111 adet üniversite (80’i devlet 31’i vakıf) çalışma kapsamına alınmıştır. Bu kapsamda söz konusu üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler, İşletme, İktisat, Siyasal Bilgiler, Açık Öğretim, Sosyal ve Beşeri Bilimler, İnsan ve Toplum Bilimleri, İşletme ve Yönetim Bilimleri gibi çeşitli fakülte bünyelerinde yer alan 111 adet işletme bölümü eğitim programı incelenmiştir.

Araştırmada, tanımlayıcı araştırma modeli kullanılmış olup, gerekli veriler içerik analizi yöntemi ile elde edilmiştir. Bu noktada, öncelikle “Denetim, Muhasebe Standartları, Çevre Muhasebesi, Değerleme, Muhasebede Bilgi Sistemleri ve Stratejik Maliyet Yönetimi” ana başlıkları araştırma konusu olan yeni muhasebe uzmanlık alanları olarak kabul edilmiş, daha sonra bu altı grubun her birine ilişkin ders başlığı olarak kabul edilebilecek alt kategoriler belirlenmiştir. Bu noktada, Sayar ve Karataş (2017) tarafından yapılan “Muhasebe ve Denetim Alanında Yaşanan Son Gelişmeler ile Muhasebe Mesleğinde Yeni Trendler” başlıklı çalışmadan yararlanılmıştır. Çalışma Tablo 1’ de belirtildiği gibi işletme bölümlerinde, özellikle bu uzmanlık alanlarına ilişkin belirlenen ders başlıklarına yakın kelimeler içeren derslerin olup olmadığı ile sınırlandırılmış, içeriğinde kısmen sözkonusu uzmanlık alanlarının yer aldığı farklı ders başlıkları araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Muhasebe derslerine ilişkin veriler, Yükseköğretim Kurulu’nun resmi web sayfası olan “www.yok.gov.tr” adresinden Türkiye’de eğitim veren devlet ve vakıf üniversitelerine bağlı fakültelerin işletme bölümlerinin internet sayfalarından ders programlarına ulaşılarak alınmıştır. Böylece yeni muhasebe uzmanlık alanlarına ilişkin derslerin bu üniversitelerde verilme düzeyi, ders saati ve seçimlik/zorunlu olma durumu da dikkate alınarak incelenmiştir.

3.3. Araştırma Bulguları

Bu kısımda, öncelikle ders programlarında yeni muhasebe uzmanlık alanlarına yönelik ders olan üniversite sayısına ilişkin dağılım hakkında bilgi verilecektir. İlgili bilgiler aşağıda Tablo 2’ de gösterilmiştir.

Tablo 2. Yeni Muhasebe Uzmanlık Alanlarına İlişkin Derslerin Üniversitelerde Verilme Durumu

Uzmanlık Alanı	Denetim	Muhasebe Standartları	Çevre Muhasebesi	Değerleme	Muhasebe Bilgi Sistemleri	Stratejik Maliyet Yönetimi
Ders Olma Durumu						
Ders olan üniversite (Devlet)	73	53	3	57	64	33
Ders olan üniversite (Vakıf)	25	16	-	18	10	4
TOPLAM	98	69	3	75	74	37
Ders olmayan üniversite (Devlet)	7	27	77	23	16	47
Ders Olmayan üniversite (Vakıf)	6	15	31	13	21	27
Toplam	13	42	108	36	37	74

Tabloya göre, hem devlet hem de vakıf üniversitelerinde işletme bölüm programlarında en fazla yer bulan uzmanlık alanı denetimdir (98). Devlet üniversitelerinde bunu muhasebe bilgi sistemi (64) ve değerlendirme (57) uzmanlık alanları takip etmektedir. Vakıf Üniversitelerinde ise sıralama değerlendirme (18) ve muhasebe standartları (16) şeklindedir. Ders planlarında en az sayıda yer verilen uzmanlık alanı ise çevre muhasebesi (3) dir. Yine, tüm uzmanlık alanları için devlet üniversitelerinde ders verilme yüzdesinin vakıf üniversitelerine göre fazla olduğu görülmektedir. Bu noktada vakıf üniversitelerinin devlet üniversitelerine en çok yaklaştığı alan denetimdir (Vakıf:25/31=%81- Devlet:73/80=%91).

Genel olarak bakıldığında çevre muhasebesi (%3) ve stratejik maliyet yönetimi (%41) dışında her alanda devlet üniversitelerinin yarısından çoğunun ders programlarında ilgili uzmanlık alanına yönelik ders bulunmaktadır. Vakıf üniversitelerinde ise sadece denetim (%81), değerlendirme (%58) ve muhasebe standartları (%52) alanlarında yarısından fazla üniversitede uzmanlıklara yönelik dersler bulunmaktadır.

Aşağıdaki kısımda incelenen işletme bölüm ders programlarında sırayla denetim, muhasebe standartları, çevre muhasebesi, değerlendirme, muhasebede bilgi sistemi ve stratejik maliyet yönetimi uzmanlık alanlarına yönelik verilen derslere ilişkin bilgiler tablolar halinde yer almaktadır. Programlarda var olan dersler, dersin adı, kredisi ve seçimlik/zorunlu olma durumu açısından incelenmiştir.

Tablo 3. Denetim Uzmanlık Alanına İlişkin Dersler

Ders İsimleri	Ders Sayısı			Ders Saati		
	Toplam	Z	S	2	3	4
Adli Muhasebe	2		2	1	1	
Adli Muhasebe Ve Hile Denetimi	1		1		1	
Denetim	32	10	22	1	31	
Denetim Araştırmaları 1	2		2	1	1	
Denetim Araştırmaları 2	2		2	1	1	
Denetim Standartları	1		1		1	
Denetim Teknikleri Ve Uygulamaları	1		1	1		
Denetim Uygulamaları	2		2	1	1	
Dış Denetim	2		2		2	

Faaliyet Denetimi	3		3		3	
Finansal Tablo Denetimi	1		1		1	
İç Denetim	9		9	1	8	
İç Denetimin Temelleri	1		1	1		
İç Kontrol	1		1		1	
İç Kontrol Sistemleri 1	4		4		4	
İç Kontrol Sistemleri 2	1		1		1	
İç Kontrol Ve İç Denetimin Temelleri	2		2		2	
İşletme Denetimi	1	1			1	
İşletmelerde İç Denetim	1		1		1	
Kamu Mali Denetimi	1		1		1	
Mali Denetim	3		3		3	
Meslek Mevzuatı	1		1		1	
Muhasebe Denetimi	66	30	36	7	58	1
Muhasebe Denetimi Uygulamaları	1		1		1	
Muhasebe Denetimi Ve Mali Tablo Analizi	1	1			1	
Muhasebe Etiği	1		1		1	
Muhasebe Hukuk İlişkileri	1		1		1	
Muhasebe Meslek Hukuku Ve Etik	1		1		1	
Muhasebe Meslek Mevzuatı	2		2		2	
Risk Odaklı İç Denetim	1		1		1	
Uluslararası Denetim	1		1		1	
Uluslararası Denetim Standartları	1		1		1	
Uygunluk Denetimi	3		3		3	
Toplam	153	42	111	15	137	1

Tablo incelendiğinde farklı fakültelerdeki işletme bölümlerinde denetim uzmanlık alanına ilişkin 34 farklı isim altında dersin verildiği ve en çok kullanılan ilk üç ders isminin “muhasebe denetimi”(66), “denetim(32)” ve “iç denetim(9)” olduğu görülmüştür. Yine tabloya göre, denetim alanına yönelik verilen derslerin 111’i seçimlik 42’si zorunlu olarak ders programlarında yer almaktadır. Ders saatleri açısından incelendiğinde ise 15 dersin 2 saat, 137 dersin 3 saat ve 1 dersin de 4 saat olarak verildiği tespit edilmiştir. Zorunluluğu en fazla olan ders “muhasebe denetimi” dersidir ve bu ders çoğunlukla 3 saat olarak işlenmektedir.

Tablo 4. Muhasebe Standartları Uzmanlık Alanına İlişkin Dersler

Ders İsimleri	Ders Sayısı			Ders Saati		
	Toplam	Z	S	2	3	4
Finans Matematiği	18	5	13	3	15	
Finansal Matematik	7	3	4	1	6	
Finansal Raporlama Standartları	4		4	1	3	
Kobi TFRS Uygulamaları	1		1		1	
Muhasebe Standartları	21	3	18	3	18	
Muhasebe Standartları 1	3	-	3		3	
Muhasebe Standartları 2	3	-	3		3	
Muhasebe Standartları -UFRS	1		1		1	
Muhasebe Standartları Ve Uygulamaları	1		1		1	
Muhasebe Ve Finansal Raporlama Standartları	2	1	1	1	1	
Orta Düzey Muhasebe-UFRS Yaklaşımı 1	1		1		1	
Orta Düzey Muhasebe-UFRS Yaklaşımı 2	1		1		1	
TMS/TFRS Uygulamaları	1		1		1	
Türkiye Finansal Raporlama Standartları	2	1	1		2	
Türkiye Muhasebe Standartları	2		2		2	
Türkiye Muhasebe Standartları 1	1		1		1	

Türkiye Muhasebe Standartları 2	1		1		1	
Türkiye Muhasebe Standartları Uygulamaları	1		1		1	
Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları	1		1		1	
Uluslararası Finansal Raporlama	2		2		2	
Uluslararası Finansal Raporlama 1	1		1		1	
Uluslararası Finansal Raporlama 2	1		1		1	
Uluslararası Finansal Raporlama Standartları	9		9		9	
Uluslararası Muhasebe	4		4		4	
Uluslararası Muhasebe Standartları	7		7		7	
Uluslararası Muhasebe Standartları 1	2	2		1	1	
Uluslararası Muhasebe Standartları 2	2	2		1	1	
Uluslararası Muhasebe Ve Finansal Raporlama Standartları	1		1		1	
Uluslararası Muhasebe Ve Raporlama Standartları	1		1		1	
Uluslararası Raporlama Standartları	1		1		1	
Toplam	103	17	86	11	92	

Tablo 4' e göre farklı fakültelerde işletme bölümlerinde 30 farklı isimde muhasebe standartları uzmanlık alanına ilişkin ders verilmektedir ve en çok kullanılan ilk üç ders ismi “muhasebe standartları(21)”, “finans matematiği(18)” ve “uluslararası finansal raporlama standartları(9)” dir. Yine tabloya göre, muhasebe standartları alanına yönelik verilen derslerin 86’sı seçimlik 17’ si zorunlu olarak ders programlarında yer almaktadır. Ders saatleri açısından incelendiğinde ise 11 dersin 2 saat, 92 dersin de 3 saat olarak verildiği tespit edilmiştir. Zorunluluğu en fazla olan ders “finans matematiği” dersidir ve bu ders çoğunlukla 3 saat olarak işlenmektedir.

Tablo 5. Çevre Muhasebesi Uzmanlık Alanına İlişkin Dersler

Ders İsimleri	Ders Sayısı			Ders Saati		
	Toplam	Z	S	2	3	4
Çevre Muhasebesi	5		5	1	4	

Çevre muhasebesi uzmanlık alanına ilişkin verilen tek ders yine aynı isimli olup, sadece Bartın, Sakarya ve Selçuk Üniversitesinde seçimlik düzeyde verilmektedir. Sakarya ve Bartın Üniversitelerinde bir ders, Selçuk Üniversitesinde ise üç farklı fakültenin işletme bölümünde birer ders olarak yer almaktadır.

Tablo 6. Değerleme Uzmanlık Alanına İlişkin Dersler

Ders İsimleri	Ders Sayısı			Ders Saati		
	Toplam	Z	S	2	3	4
Bankacılıkta Risk Yönetimi	1		1		1	
Değerleme	1		1		1	
Değerleme Analizi	1		1			1
Değerleme Modelleri	2		2		2	
Finansal Kurumlarda Risk Yönetimi	1		1		1	
Finansal Risk Ve Türevleri	1		1		1	
Finansal Risk Yönetimi	3		3		3	
Finansal Risk Yönetimi Ve Araçları	1		1		1	
Finansal Risk Yönetimi Ve Türev Piyasalar	1		1		1	
Finansal Teknikler Ve Türev Araçlar	2		2		2	
Finansal Türev Ürünleri Giriş	1		1		1	

Finansal Türev Ürünler	1		1		1	
Finansal Türevler	3		3		3	
Finansal Türevler Ve Risk Yönetimi	2		2		2	
Firma Değerlemesi	5		5		5	
Gayrimenkul Değerleme Esasları	1		1		1	
Gayrimenkul Değerlemesi	1		1		1	
Gayrimenkul Finansmanı	1		1		1	
Gayrimenkul Finansmanı Ve Değerlemesi	2		2		2	
İşletmelerde Finansal Risk Yönetimi	1		1		1	
Kredi Derecelendirme	1		1		1	
Kriz Ve Risk Yönetimi	1		1		1	
Kurumsal Yönetim	14		14		14	
Kurumsal Yönetim Ve Sosyal Sorumluluk	1		1		1	
Kurumsal Yönetişim	4		4	1	3	
Kurumsallaşma Ve Kurumsal Yönetim	1		1		1	
Marka Yönetimi	41	5	36	6	35	
Kurumsal Risk Yönetimi	1		1		1	
Marka Ve Marka Stratejileri	1		1		1	
Marka Yönetimi Araştırmaları 1	1		1	1		
Marka Yönetimi Araştırmaları 2	1		1	1		
Menkul Kıymetlerin Değerlendirilmesi	1		1		1	
Muhasebede Vergi Uygulamaları	1		1		1	
Risk Ve Portföy Yönetimi	1		1		1	
Risk Ve Sigorta	1		1		1	
Risk Yönetimi	11	2	9		11	
Risk Değerlemesi	1		1		1	
Risk Yönetimi Araştırmaları 1	1		1	1		
Risk Yönetimi Araştırmaları 2	1		1	1		
Risk Yönetimi Ve Sigorta	2		2		2	
Risk Yönetimi Ve Sigortacılık	1		1		1	
Risk Yönetimi Ve Türev Ürünler	2		2		2	
Sigortacılık Ve Risk Yönetimi	1		1		1	
Stratejik Marka Yönetimi	4		4	1	3	
Şirket Değerlemesi	2		2		2	
Türev Piyasalar	2		2		2	
Türev Piyasalar Analizi	1		1		1	
Türev Piyasalar Ve Araçlar	1		1		1	
Türev Piyasalar Ve Risk Yönetimi	1		1		1	
Türev Piyasalar Ve Enstrümanlar	2		2		2	
Türev Piyasalar Ve Ürünleri	1		1		1	
Türev Ürünler Ve Uluslararası Finansal Piyasalar	1		1		1	
Türev Enstrümanlar Ve Risk	1		1		1	
Uygulamalı Stratejik Marka Yönetimi	1		1		1	
Ürün Ve Marka Yönetimi	3		3		3	
Vadeli İşlemler Ve Opsiyon Sözleşmeleri	1		1	1		
Varlık Değerleme	1		1		1	
Vergi Hukuku Ve Muhasebe	1		1		1	
Vergi Muhasebesi	3		3		3	
Vergi Muhasebesi Ve Uygulamaları	2		2		2	
Vergi Sistemi Ve Muhasebe	1		1		1	
Vergi Uygulamaları Ve Muhasebesi	1		1		1	
Yatırım Ve Risk Analizi	1		1			1
Toplam	156	7	149	13	141	2

Tablo 6 incelendiğinde değerlendirme uzmanlık alanına ilişkin 63 farklı isim altında dersin verildiği ve en çok kullanılan ilk üç ders isminin “marka yönetimi(41)”, “kurumsal yönetim(14)” ve “risk yönetimi (11)” olduğu görülmüştür. Yine tabloya göre, denetim alanına yönelik verilen derslerin 149’u seçimlik 7’si zorunlu olarak ders programlarında yer

almaktadır. Ders saatleri açısından incelendiğinde ise 13 dersin 2 saat, 141 dersin 3 saat ve 2 dersin de 4 saat olarak verildiği tespit edilmiştir. Zorunluluğu en fazla olan ders “marka yönetimi” dersidir ve bu ders çoğunlukla 3 saat olarak işlenmektedir.

Tablo 7. Muhasebe Bilgi Sistemi Uzmanlık Alanına İlişkin Dersler

Ders İsimleri	Ders Sayısı			Ders Saati		
	Toplam	Z	S	2	3	4
Bilgisayar Destekli Finansal Muhasebe Uygulamaları	1		1		1	
Bilgisayar Destekli Maliyet Muhasebesi Uygulamaları	1		1		1	
Bilgisayar Destekli Muhasebe	3		3		3	
Bilgisayar Destekli Muhasebe Uygulamaları	2		2		2	
Bilgisayarlı Muhasebe	28	6	22	8	20	
Bilgisayarlı Muhasebe 1	3		3		3	
Bilgisayarlı Muhasebe 2	3		3		3	
Bilgisayarlı Muhasebe Uygulamaları	13	5	8	2	10	1
Bilgisayarlı Muhasebe Uygulamaları 1	3		3	2	1	
Bilgisayarlı Muhasebe Uygulamaları 2	3		3	2	1	
Bilgisayarlı Muhasebe Programları	1	1			1	
Bilgisayar Uygulamalı Muhasebe	1		1		1	
Bilgisayarlı Muhasebe Paket Programları	1	1			1	
Bilgisayarlı Muhasebe Ve Paket Programlar	1		1		1	
ERP Uygulamaları	1		1	1		
Excel Ve Access İle Muhasebe Uygulamaları	1		1	1		
İşletmelerde Muhasebe Organizasyonu	1		1		1	
Kurumsal Kaynak Planlaması 1	1		1	1		
Kurumsal Kaynak Planlaması 2	1		1	1		
Kurumsal Kaynak Planlaması	11	1	10		11	
Kurumsal Kaynak Planlaması Ve Uygulamaları	1		1	1		
Muhasebe Bilgi Sistemi	12		12	3	9	
Muhasebe Bilgi Sistemi Ve Organizasyonu	1		1		1	
Muhasebe Bilgi Sistemleri	8		8		8	
Muhasebe Bilgi Yönetimi	1	1			1	
Muhasebe Bilişim Sistemleri	3	1	2	1	2	
Muhasebe Organizasyonu	8		8		8	
Muhasebe Paket Programları	3		3		3	
Muhasebe Sistemi Tasarımı	1		1		1	
Muhasebe Sistemi Ve Organizasyonu	2		2		2	
Muhasebede Bilgi Teknolojileri Kullanımı	1	1			1	
Muhasebede Bilgisayar Kullanımı	1		1		1	
Muhasebede Bilgisayar Uygulamaları	1		1		1	
Sap İle Kurumsal Kaynak Planlama Sistemleri	1		1		1	
Toplam	124	17	107	23	100	1

Tablo incelendiğinde muhasebe bilgi sistemi uzmanlık alanına ilişkin 34 farklı isim altında dersin verildiği ve en çok kullanılan ilk üç ders isminin “bilgisayarlı muhasebe (28)”, “bilgisayarlı muhasebe uygulamaları(13)” ve “muhasebe bilgi sistemi (12)” olduğu görülmüştür. Yine tabloya göre, bu alana yönelik verilen derslerin 107’si seçimlik 17’si zorunlu olarak ders programlarında yer almaktadır. Ders saatleri açısından incelendiğinde ise 23 dersin 2 saat, 100 dersin 3 saat ve 1 dersin de 4 saat olarak verildiği tespit edilmiştir. Zorunluluğu en fazla olan ders “bilgisayarlı muhasebe” dersidir ve bu ders çoğunlukla 3 saat olarak işlenmektedir.

Tablo 8. Stratejik Maliyet Yönetimi Uzmanlık Alanına ilişkin Dersler

Ders İsimleri	Ders Sayısı			Ders Saati		
	Toplam	Z	S	2	3	4
Bütçeleme Ve Kar Planlaması	1		1		1	
İleri Maliyet Muhasebesi	2		2		2	
İleri Muhasebe	1		1		1	
İleri Muhasebe Problemleri	1		1		1	
İleri Muhasebe Uygulamaları	1		1		1	
İleri Yönetim Muhasebesi	1		1		1	
İşletme Bütçeleri	8		8	1	7	
İşletmelerde Bütçe Kontrol Sistemleri	1		1		1	
İşletmelerde Bütçe Kontrol Teknikleri	1		1		1	
Kalite Maliyetleri	2		2	2		
Kalite Maliyetleri Ve Muhasebesi	1		1		1	
Kalite Maliyetleri Ve Muhasebesi 1	2		2		2	
Kalite Maliyetleri Ve Muhasebesi 2	2		2		2	
Karar Vermede Muhasebe	1		1		1	
Maliyet Analizi Ve Bütçeleme	1		1		1	
Maliyet Muhasebesinde Çağdaş Yaklaşımlar	1		1		1	
Maliyet Sistemleri	1		1		1	
Maliyet Sistemleri Ve Maliyet Analizleri	1		1		1	
Maliyet Yönetimi	11	1	10	1	9	1
Maliyet Yönetimi 1	1		1		1	
Maliyet Yönetimi 2	1		1		1	
Muhasebede Güncel Konular	4		4		4	
Muhasebe Ve Finansa İleri Konular	1		1		1	
Muhasebede Güncel Konular 1	2		2		2	
Muhasebede Güncel Konular 1	2		2		2	
Muhasebede Seçilmiş Konular	1		1		1	
Stratejik Maliyet Yönetimi	1		1		1	
Tedarik Zinciri Maliyet Analizi	1		1		1	
Yönetim Muhasebesinde Güncel Konular 1	1		1		1	
Yönetim Muhasebesinde Güncel Konular 2	1		1		1	
Toplam	56	1	55	4	51	1

Tablo incelendiğinde farklı fakültelerdeki işletme bölümlerinde stratejik maliyet yönetimi uzmanlık alanına ilişkin 30 farklı isim altında dersin verildiği ve en çok kullanılan ilk üç ders isminin “maliyet yönetimi(11)”, “işletme bütçeleri(8)” ve “muhasebede güncel konular(4)” olduğu görülmüştür. Yine tabloya göre, bu alana yönelik verilen derslerin 55’i seçimlik 1’i zorunlu olarak ders programlarında yer almaktadır. Ders saatleri açısından incelendiğinde ise 4 dersin 2 saat, 51 dersin 3 saat ve 1 dersin de 4 saat olarak verildiği tespit edilmiştir.

Tablolar incelendiğinde, genel olarak ders programlarında toplam ders sayısı açısından en fazla yer bulan uzmanlık alanının “Değerleme” olduğu ve genelde ilgili derslerin seçimlik düzeyde ve 3 saat olarak verildiği görülmüştür. En az ders sayısı ise “Çevre Muhasebesi” alanına aittir. Bu durum aşağıda tablo 9’ da karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Tablo 9. Yeni Muhasebe Uzmanlık Alanlarına İlişkin Toplam Ders Sayıları

	Denetim	Muhasebe Standartları	Çevre Muhasebesi	Değerleme	Muhasebe Bilgi Sistemleri	Stratejik Maliyet Yönetimi
Toplam Ders Sayısı	153	103	5	156	124	56
Zorunlu Ders Sayısı	42	17	-	7	17	1

Bazı üniversitelerde farklı fakültelerde birden çok işletme bölümü olabildiği ve bu bölümlerde uzmanlık alanlarının her birine ilişkin birden fazla sayıda ders verilebildiği için incelenen işletme bölümü program sayısı 111 olmasına karşılık tablodaki bazı ders sayıları daha fazladır.

Son olarak, aşağıdaki bölümde işletme bölüm ders programlarında yeni muhasebe uzmanlık alanlarına yönelik ders olan devlet ve vakıf üniversitelerine ilişkin tablolar yer almaktadır. Bu tablolarda, mükerrer uygulamadan kaçınmak için, aynı üniversitenin farklı fakültelerindeki işletme bölümlerinde ilgili derslere yer verilmesi durumunda ders yoğunluğunun en fazla olduğu tek fakülte esas alınmıştır.

Tablo 10. Yeni Muhasebe Uzmanlık Alanlarına İlişkin Ders Veren Devlet Üniversiteleri

Üniversite adı	Denetim	Muhasebe Standartlar	Çevre Muhasebesi	Değerleme	Muhasebe Bilgi Sistemleri	Stratejik Maliyet Yönetimi	Toplam
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1	1	-	1	1	4	8
Adıyaman Üniversitesi	1	2	-	-	2	-	5
Adnan Menderes Üniversitesi	-	-	-	1	-	2	3
Afyon Kocatepe Üniversitesi	2	-	-	1	2	-	5
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	1	-	-	-	-	-	1
Ahi Evran Üniversitesi	1	-	-	1	-	-	2
Akdeniz Üniversitesi	1	2	-	-	2	2	7
Aksaray Üniversitesi	1	1	-	1	1	-	4
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi	1	1	-	2	1	-	5
Anadolu Üniversitesi	2	1	-	1	3	1	8
Artvin Çoruh Üniversitesi	1	2	-	2	2	1	8
Balıkesir Üniversitesi	1	1	-	3	1	1	7
Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi	2	3	-	4	4	-	13
Bartın Üniversitesi	2	2	1	1	2	1	9
Batman Üniversitesi	1	1	-	-	-	1	3
Bayburt Üniversitesi	1	2	-	-	2	1	6
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	2	2	-	3	3	1	11
Bingöl Üniversitesi	1	-	-	1	-	-	2
Bülent Ecevit Üniversitesi	1	1	-	3	1	-	6
Bozok Üniversitesi	1	1	-	1	1	-	4
Cumhuriyet Üniversitesi	1	-	-	-	1	-	2
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	2	1	-	1	3	1	8
Çankırı Karatekin Üniversitesi	1	2	-	3	2	-	8
Dicle Üniversitesi	1	-	-	-	1	-	2
Dokuz Eylül Üniversitesi	2	2	-	5	2	2	13
Dumlupınar Üniversitesi	1	1	-	-	-	-	2
Erciyes Üniversitesi	1	-	-	2	2	-	5
Erzincan Üniversitesi	2	-	-	-	1	-	3
Erzurum Teknik Üniversitesi	1	1	-	3	-	-	5

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	5	-	-	2	1	2	10
Fırat Üniversitesi	1	1	-	1	-	-	3
Galatasaray Üniversitesi	3	1	-	-	-	1	5
Gazi Üniversitesi	2	1	-	4	-	-	7
Gaziantep Üniversitesi	1	1	-	3	2	1	8
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1	1	-	-	3	-	5
Giresun Üniversitesi	1	-	--	1	2	-	4
Gümüşhane Üniversitesi	1	1	-	2	1	-	5
Harran Üniversitesi	1	2	-	-	1	-	4
Hitit Üniversitesi	1	1	-	-	-	-	2
Iğdır Üniversitesi	-	-	-	2	1	-	3
İnönü Üniversitesi	1	2	-	1	1	1	6
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	2	1	-	3	2	1	9
İstanbul Ticaret Üniversitesi	-	-	-	1	-	-	1
İstanbul Üniversitesi	4	1	-	4	3	-	12
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	1	-	-	-	1	-	2
Sütçü İmam Üniversitesi	1	1	-	1	1	-	4
Karabük Üniversitesi	1	-	-	1	1	1	4
Karadeniz Teknik Üniversitesi	1	1	-	-	1	-	3
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	1	1	-	1	1	1	5
Kastamonu Üniversitesi	1	-	-	4	1	-	6
Kırklareli Üniversitesi	1	3	-	-	-	-	4
Kırıkkale Üniversitesi	1	2	-	-	1	-	4
Kilis Üniversitesi	1	-	-	-	-	-	1
Kocaeli Üniversitesi	1	2	-	2	3	1	9
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	1	3	-	1	2	1	8
Mardin Artuklu Üniversitesi	1	1	-	1	2	1	6
Marmara Üniversitesi	5	1	-	1	2	-	9
Maltepe Üniversitesi	-	-	-	2	-	-	2
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1	1	-	1	1	-	4
Mersin Üniversitesi	1	-	-	-	1	-	2
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1	1	-	2	-	-	4
Tunceli Munzur Üniversitesi	1	1	-	1	1	-	4
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	1	-	-	1	1	-	3
Namık Kemal Üniversitesi	1	-	-	-	1	-	2
Necmettin Erbakan Üniversitesi	-	1	-	-	2	-	3
Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi	1	-	-	-	1	-	2
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	1	-	-	2	1	1	5
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1	1	-	1	1	1	5
Ordu Üniversitesi	1	3	-	3	2	-	9
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	-	1	-	2	1	-	4
Pamukkale Üniversitesi	2	-	-	3	3	1	9
Sakarya Üniversitesi	3	-	1	1	3	2	10
Selçuk Üniversitesi	5	2	1	2	3	4	17
Siirt Üniversitesi	1	-	-	-	-	1	2
Şırnak Üniversitesi	1	1	-	1	1	-	4
Trakya Üniversitesi	1	1	-	2	3	-	7
Uludağ Üniversitesi	3	2	-	4	3	-	12
Uşak Üniversitesi	4	-	-	7	2	-	13
Yalova Üniversitesi	-	2	-	1	-	-	3
Yıldız Teknik Üniversitesi	2	2	-	3	2	-	9
Toplam	109	77	3	115	106	39	

Tablo 10 incelendiğinde, yeni muhasebe uzmanlık alanlarına ilişkin en fazla sayıda ders veren ilk üç devlet üniversitesi, Selçuk (17), Dokuz Eylül (13), Uşak (13), Bandırma Onyedi Eylül(13) ve İstanbul (12) Üniversiteleridir. Uzmanlık alanları tek tek değerlendirildiğinde ise, en fazla ders sayısı, denetim alanında, Marmara ve Selçuk

Üniversiteleri (5); muhasebe standartları alanında Bandırma Onyedi Eylül, Ordu, Manisa Celal Bayar ve Kırklareli Üniversiteleri (3); değerlendirme alanında Uşak Üniversitesi(7); muhasebe bilgi sistemleri için Bandırma Onyedi Eylül (4) ve stratejik maliyet yönetimi içinse Abant İzzet Baysal ve Selçuk Üniversitelerine aittir.

Tablo 11. Yeni Muhasebe Uzmanlık Alanlarına İlişkin Ders Veren Vakıf Üniversiteleri

Üniversite adı	Denetim	Muhasebe Standartlar	Çevre Muhasebesi	Değerleme	Muhasebe Bilgi Sistemleri	Stratejik Maliyet Yönetimi	Toplam
Altınbaş Üniversitesi	1	-	-	3	-	2	6
Atılım Üniversitesi	-	1	-	-	-	-	1
Avrasya Üniversitesi	-	-	-	1	1	-	2
Bahçeşehir Üniversitesi	2	-	-	1	-	-	3
Başkent Üniversitesi	1	1	-	2	-	1	5
Beykent Üniversitesi	-	-	-	-	1	-	1
Çankaya Üniversitesi	1	1	-	1	-	-	3
Doğuş Üniversitesi	1	-	-	2	-	-	3
Haliç Üniversitesi	1	1	-	1	-	-	3
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	1	-	-	-	-	-	1
Işık Üniversitesi	1	-	-	-	-	-	1
İbni Haldun Üniversitesi	1	1	-	3	-	-	5
İstanbul Arel Üniversitesi	-	1	-	-	-	1	2
İstanbul Gelişim Üniversitesi	1	3	-	3	-	-	7
İstanbul Kent Üniversitesi	1	1	-	-	1	-	3
İstanbul Kültür Üniversitesi	1	1	-	-	2	-	4
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	1	-	-	-	-	-	1
Yeniüzyıl Üniversitesi	1	1	-	-	-	-	2
İzmir Ekonomi Üniversitesi	2	-	-	1	-	-	3
Koç Üniversitesi	1	-	-	-	-	-	1
KTO Karatay Üniversitesi	2	2	-	2	-	1	7
Nişantaşı Üniversitesi	-	1	-	3	1	-	6
Nuh Naci Yazgan Üniversitesi	1	-	-	-	1	-	2
Okan Üniversitesi	1	-	-	-	-	-	1
Özyeğin Üniversitesi	1	-	-	1	1	-	3
TOBB Üniversitesi	1	-	-	2	1	-	4
THY Üniversitesi	1	1	-	-	-	-	2
Türk Alman Üniversitesi	-	2	-	1	-	-	3
Ufuk Üniversitesi	1	-	-	1	-	-	2
Yaşar Üniversitesi	2	2	-	4	2	-	10
Yeditepe Üniversitesi	2	1	-	3	2	-	8
Toplam	30	21	-	35	13	5	

Tablo 11'e göre, yeni muhasebe uzmanlık alanlarına ilişkin en fazla sayıda ders veren ilk üç vakıf üniversitesi, Yeditepe(8), İstanbul Gelişim(7), KTO Karatay(7), Altınbaş(6), ve Nişantaşı(6) üniversiteleridir. Tablo 12' de uzmanlık alanlarına göre ders sayıları devlet ve vakıf üniversiteleri açısından karşılaştırılmıştır.

Tablo 12. Yeni Muhasebe Uzmanlık Alanlarına İlişkin Ders Sayıları

	Denetim	Muhasebe Standartları	Çevre Muhasebesi	Değerleme	Muhasebe Bilgi Sistemi	Stratejik Maliyet Yönetimi
Devlet Üniversitelerindeki Ders Sayısı	109	77	3	115	106	39
Vakıf Üniversitelerindeki Ders Sayısı	30	21	-	35	13	5

Tabloya göre, hem devlet hem de vakıf üniversitelerinde işletme bölüm programlarında ders sayısı açısından en fazla dersi barındıran ilk iki uzmanlık alanı “Değerleme” ve “Denetim” dir. Devlet üniversitelerinde üçüncü sırada muhasebe bilgi sistemi varken vakıf üniversitelerinde muhasebe standartları yer almaktadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, Türkiye’deki devlet ve vakıf üniversitelerinin ilgili fakültelerindeki kapsama alınan işletme bölümlerinde “denetim, muhasebe standartları, çevre muhasebesi, değerlendirme, muhasebe bilgi sistemleri ve stratejik maliyet yönetimi” uzmanlık muhasebe alanlarına yönelik eğitimin hangi düzeyde verildiğine ilişkin bir araştırma yapılmıştır.

İncelenen programlarda belirlenen uzmanlık alanlarına ilişkin çok farklı isimler altında ders verildiği, en çok kullanılan ders isimlerinin, sırayla “muhasebe denetimi, muhasebe standartları, çevre muhasebesi, marka yönetimi, bilgisayarlı muhasebe ve maliyet yönetimi” olduğu görülmüştür. Ayrıca, her bir uzmanlık alanı için belirlenen derslerin büyük çoğunluğu seçimliktir ve genellikle haftada 3 saat olarak yedinci ve sekizinci dönem programlarında yer almaktadırlar. Bologna sürecinin eğitimde getirdiği yenilikler ve işletme bölüm müfredatları içinde muhasebe derslerinin payı düşünüldüğünde bu tarz uzmanlık derslerinin seçimlik olması normal karşılanmalıdır.

Araştırmaya göre, hem devlet hem de vakıf üniversitelerinde işletme bölüm programlarında yeni uzmanlık alanları içinde en fazla sayıda yer alan uzmanlık alanı “denetim” dir. Buna karşılık her bir uzmanlık alanı için verilen toplam ders sayıları açısından yapılan incelemede, en fazla dersin verildiği alan “değerleme” olmuştur. Bu sonuçta değerlendirme uzmanlık alanı için belirlenen alt kategorilerin denetim alanına göre daha geniş bir yelpaze içeriyor olmasının etkisi olduğu düşünülmektedir. Ders planlarında en az sayıda yer verilen uzmanlık alanı ise yalnızca üç devlet üniversitesinde verilen çevre muhasebesidir. Yine, tüm uzmanlık alanları için devlet üniversitelerinde ders verilme yüzdesinin vakıf üniversitelerine göre fazla olduğu görülmektedir. Bu noktada vakıf üniversitelerinin devlet üniversitelerine en çok yaklaştığı alan denetimdir.

Genel olarak bakıldığında çevre muhasebesi ve stratejik maliyet yönetimi dışında her alanda devlet üniversitelerinin yarısından çoğunun ders programlarında ilgili uzmanlık alanına yönelik ders bulunmaktadır. Vakıf üniversiteleri açısından ise sadece denetim, değerlendirme ve muhasebe standartları alanlarında yarıdan fazla üniversitede uzmanlıklara yönelik dersler bulunmaktadır. Ders planlarında yeni muhasebe uzmanlık alanlarına ilişkin en

fazla sayıda derse yer veren devlet ve vakıf üniversiteleri ise, sırayla, Selçuk ve Yeditepe Üniversiteleri olmuştur.

Araştırma sonuçları, henüz yeterli seviyede olmasa da lisans programları kapsamında bu yeni uzmanlık alanlarını içerecek şekilde dersler olduğunu göstermektedir. Tüm bu veriler ışığında, Türkiye’deki lisans düzeyinde muhasebe eğitiminin, muhasebe alanındaki gelişmeler sonucu önemi artan muhasebe uzmanlık alanlarının gerektirdiği bilgi birikiminin sağlanması yönünde olumlu bir gelişme süreci içinde olduğu söylenebilir. Bununla birlikte kurumsal yönetim ve kurumsal sosyal sorumluluğun artan önemi dikkate alındığında ders planlarında yeterli seviyede yer almayan uzmanlık alanlarına, özellikle çevre muhasebesi ve stratejik maliyet yönetimi alanlarına yönelik derslerin üniversite müfredatlarına eklenmesi ve mevcut ders içeriklerinin güncellenmesi fayda sağlayacaktır.

Bundan sonraki araştırmalarda lisans bölümü dışında yüksek lisans ve doktora ders programları sözkonusu uzmanlıklar çerçevesinde araştırılabilir. İş dünyasından kişiler ve muhasebe meslek mensupları ile görüşülerek ilgili sektörlerin uzmanlıklara ilişkin muhasebe eğitiminden ne beklediği tespit edilebilir. Araştırmaya ders içerikleri dahil edilerek kapsam genişletilebilir.

KAYNAKLAR

Akdoğan, Nalan (2007), “Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının Uygulanma Süreci: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Mali Çözüm Dergisi, Sayı:80, ss.101-117.

Alpaslan, Halil İbrahim (2015), “TMS/FRS Kapsamında Gayrimenkul Değerleme Ve Gerçeğe Uygun Değerin Tespitinde Emsal Karşılaştırma ve Gelir İndirgeme Yöntemleri Üzerine Bir Uygulama”, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4, ss. 17-35.

Gökçen, Gürbüz- Ataman, Başak-Cebeci, Yasin-Cavlak, Hakan (2015), “Türkiye’deki Devlet Üniversitelerinin Lisans Programlarındaki Muhasebe Standartları Eğitimi Üzerine Bir Araştırma”, Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, Cilt:11, Sayı:44, Temmuz, ss. 121-145.

Hacırüstemoğlu, Rüstem (2009), “Muhasebede Uzmanlaşma” Mali Çözüm Dergisi, Sayı 93, ss.17-27.

http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/2011/Kurumsal_Risk_Yonetimi_ve_ic_Denetim.pdf.

Kavut, Lerzan- Adiloğlu, Burcu (2016), “Türkiye’de Bağımsız Denetimin Gelişimi: Dünden Bugüne”, Seçmeler, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü, İstanbul, ss.35-61.

Kışalı, Yunus-Pehlivanlı, Davut (2011), “ERP Temelli Muhasebe Derslerinde Karşılaşılabilecek Problemler ve Uygulama Önerileri”, XXX. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu: Sektörlerin Muhasebe Eğitiminden Beklentileri Bildiri Kitabı,

Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, Side-Antalya, ss.171-180.

Önce, Saime-Onay-Ahmet-Yeşilçelebi, Gül (2015), “Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması ve Türkiye’deki Durum”, Journal of Economics, Finance and Accounting, Vol. 2, No. 2, ss. 230-252.

Sayar, A.R.Zafer (2010), “Muhasebe Mesleğinde Açılım ve Yeni Ufuklar: Uzmanlaşma (I)”, ASMMMO Bülten Dergisi, 20, 190, ss. 29-31.

Sayar, A.R. Zafer-Karataş, Muharrem (2017), “Muhasebe ve Denetim Alanında Yaşanan Son Gelişmeler İle Muhasebe Mesleğinde Yeni Trendler”, Mali Çözüm Dergisi, Ocak-Şubat, ss.13-28.

Serçemeli, Murat-Orhan, M.Suphi (2017), “Sürekli Denetim ve Denetimin Geleceğine Bakış Üzerine BIST-100 Şirketlerinde Bir Araştırma”, Sayıştay Dergisi, Sayı: 101, Nisan Haziran, ss.31-50.

Şahin, Özkan-Öncü, Mehmet Akif (2015), “Volatilite Alanında Yapılmış Lisansüstü Tezlere Yönelik Bir İçerik Analizi”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ekim, ss.135-156.

Tektüfekçi, Fatma (2012), “Bilgi Teknolojilerinin Muhasebe Uygulamalarına Entegrasyonu ve Bütünleşik Sistemlerle Olan Etkileşim”, Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, ss.51-59.

Yalçın, Selçuk (2006), “Rekabet Avantajı Sağlamada Stratejik Maliyet Yönetiminin Muhasebe Uygulamalarıyla İlişkileri”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:15, Ağustos, ss. 15-34.

Yıldız, Şule-Tuna, Gülfen-Tuna, Vedat Ender (2016), “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kapsamında Çevre Açıklamaları İle Firma Özellikleri Arasındaki İlişki: Kimya, Petrol, Kauçuk ve Plastik Ürünler Sektöründe Bir Uygulama”, İşletme Araştırmaları Dergisi, 8/2, ss. 255- 276.

www.resmigazete.gov.tr.

www.yok.gov.tr

www.kgk.gov.tr